

FJÄRDE AVDELNINGEN

Augustus

Efter mordet på Caesar ingick år 43 f. Kr. *Octavianus*, som var Caesars adoptivson, *Antonius* och *Lepidus* det andra triumviratet. Dessa fick genom ett särskilt folkbeslut oinskränkt makt att hämnas Caesars död och återställa ordningen i staten. Samtidigt hade de två mest kända av Caesarmördarna, *Marcus Brutus* och *Cassius*, samlat en stor här i östra delen av riket. De mötte Antonius och Octavianus vid *Filippi* i Thrakien år 42 f. Kr. men blev där slutligt besegrade.

Antonius och Octavianus delade riket på så vis, att Octavianus fick västra delen med Italien som centrum, och Antonius den östra med Egypten som sitt huvudland. Lepidus fick nöja sig med Africa. Efter några år övergick Antonius' och Octavianus' gamla rivalitet till öppen fiendskap. Antonius besegrades år 31 f. Kr. i ett sjöslag vid *Actium*, en udde på Greklands västkust. Octavianus stod därmed som ensam härskare.

År 27 f. Kr. återlämnade Octavianus de extraordinära befogenheter han haft som triumvir. Han fick då hedersnamnet Augustus. Han hävdade att han återställt republiken och styrde genom att vara den främste medborgaren, *princeps*. Han var således den främste i senaten, den som alltid fick yttra sig först och vars åsikter därför styrde senatens beslut. Att han i realiteten var enväldig stod klart för alla. Han var emellertid bestämd motståndare till att han formellt skulle ha en monarks ställning. Han ville vidmakthålla illusionen att den gamla republiken åter trätt i funktion.

Augustus arbetade för fred och välstånd för sitt stora rike. Trots sin välvilja mot folket och sin artighet mot senaten såg Augustus mycket kritiskt på romarna, som under de senaste decennierna vuxit upp i laglöshet och sedefördärv. Han såg folkets räddning i en återgång till det gamla Roms sträva, enkla och fasta livsstil. Han satte in sin och statens hela kraft på att åstadkomma en återgång till de gamla sederna. Augustus var själv genom sitt enkla levnadssätt ett gott föredöme. Hans hus i Rom var inte stort och hade en enkel inredning.

Han gjorde propaganda för sitt samhällsprogram på olika sätt. Han lät sina idéer åskådliggöras av monumentala konstverk, som genom sin harmoniska skönhet ofta hade ett symboliskt, välgörande lugn. Roms monumentala byggnader vittnade i sin marmorprakt om väldets storhet och rikedom. Augustus lät bygga t. ex. *Julius Caesars tempel* på Forum, *Marcellusteatern*, *Forum Augusti* med Mars Ultors tempel, *Ara pacis*

Augustae (Fredsaltaret) och *Mausoleum Augusti*, i flertalet fall minnesmärken som i bevarade delar fortfarande ingår i Roms stadsbild.

Augustus strävan mot ett gammalromerskt levnads- och tänkesätt blev samtidigt också en vägledande vision för många författare. Den rike *Maecenas* var en stor vän av konst i olika former och gav ofta ekonomiskt stöd åt konstnärer (därav lånordet 'mecenat'). *Maecenas* blev Augustus förtrogne i dessa hans strävanden och såg till att Augustus kom att lära känna ett stort antal skalders och andra konstnärer. Vissa av dem knöts personligen till Augustus och arbetade i hans anda. En sådan skald var *Vergilius*. Han diktade om den långa irrfärd som den trojanske hjälten *Aeneas* fick göra innan han kunde grunda Rom och ville med sin *Aeneid* visa på nödvändigheten av en ovillkorlig lydnad mot högre makters bud. *Horatius*, en annan känd skald vid denna tid, besjög i många dikter våren och döden, vinet och kärleken, men ville också i ett antal s.k. romaroden lära romarna att leva hederligt och enkelt. Under denna tid skrev *Titus Livius* historieverket 'Från stadens grundläggning'. Han sökte dramatisera Roms historia, lyfta fram de personer som betytt mycket för Roms utveckling och som var lämpliga som förebilder.

Tema på ett latinskt verb

Det svenska språket har fyra konjugationer och fyra temaformer: infinitiv, imperfekt, supinum (som tillsammans med hjälpverbet 'ha' används för att bilda tempus perfekt och pluskvamperfekt) samt perfekt particip:

Konjugation	infinitiv	imperfekt	supinum	perfekt particip
1:a	måla	målade	målat	målåd
2:a	böja/köpa	böjde/köpte	böjt/köpt	böjd/köpt
3:e	tro	trodde	trott	trodd
4:e*	bjuda	bjöd	bjudit	bjuden

*Den fjärde innehåller s. k. starka verb som böjs i huvudsak med avljud, t. ex. springa, sprang, sprungit, sprungen.

För att bilda olika böjningsformer av ett verb i ett främmande språk är det nödvändigt att lära sig dess tema ('uppställning'), jfr engelskans *write*, *wrote*, *written*.

Ett latinskt verb har i sitt tema normalt tre olika stammar: presensstam, perfektstam och perfektparticipstam.

Perfektstam bildas vanligen på något av följande sätt:

1. Med tillägg av **-v-**: *ama-v-* av *amo* 'älska' (vanligt i 1:a och 4:e konj.),
2. Med tillägg av **-u-**: *terr-u-* av *terreo* 'förskräcka',
3. Med tillägg av **-s-**: *scrip-s-* av *scribo* 'skriva',
4. Med **avljud**: *eg-* av *ago* 'handla'
5. Med **reduplikation**: *poposc-* av *posco* 'fordra'
6. Perfektstammen sammanfaller för några få verb av 3:e konjugationen med presensstammen: *bib-* av *bibo* 'dricka' (personändelserna i perfekt gör att tveksamhet om tempus sällan behöver uppstå, se det följande).

Exempel på bildning av perfektstam:

<i>presensstam</i>	AMA-	TERRE-	SCRIB-	AG-	POSC-	BIB-
<i>perfektstam</i>	AMAV-	TERRU-	SCRIPS-	EG-	POPOSC-	BIB-

Perfektparticipstammen bildas i latinet genom att man till verbstammen lägger **-t-**. Till denna stam fogar man vid tematagning suffixet **-um**. Observera att perfekt particip betecknar genomförd handling, t. ex. *scriptus, a, um* skriven, *actus, a, um* utförd.

Perfektparticipstam kan också vid verbstammar på *-d* eller *-t* bildas genom tillägg av *-s-*: *obsessus* belägrad (ob + sedeo 2 belägra; *obsed-sus blir genom assimilation *obsessus*). Denna bildning av perfektparticipstam har genom analogi brett ut sig.

Perfekt indikativ

Perfekt indikativ har personsuffix som är något annorlunda än i övriga tempus. Ändelsluten *-t*, *-mus*, *-tis* och *-nt* överensstämmer dock med de allmänna personsuffixen:

-i	jag
-ísti	du
-it	han, hon, den, det
-imus	vi
-ístis	ni
-érunt	de

Böjningen i perfekt indikativ blir alltså **amavi, amavisti, amavit, amávimus, amavistis, amavérunt**.

Så här tar du tema på följande latinska verb:

amo, amávi, amátum, amáre 1 älska
finio, finívi, finítum, finíre 4 avsluta
terreo, térrui, térritum, terrére 2 förskräcka
scribo, scripsi, scriptum, scribere 3 skriva
ago, egi, actum, ágere 3 handla, utföra

Latinskt imperfekt uttrycker ett skeende som något pågående eller beskriver en situation, sed eller vana (franskans imparfait): *Te videbam* 'Jag betraktade dig'.

Latinskt perfekt (perfectum historicum) uttrycker ett skeende som något inträffat och avslutat: *Te vidi* 'Jag fick se dig'. Ofta följer flera skeenden efter varandra: *Veni, vidi, vici* 'Jag kom, jag såg, jag segrade'. (jfr franskan som utöver imparfait har passé composé och, i skriftspråk, passé simple). Ett latinskt perfekt översätts som regel med svenskt imperfekt.

Latinskt perfekt kan någon gång översättas med svenskt perfekt: *Quod scripsi, scripsi* Det som jag har skrivit har jag skrivit (perfectum logicum).

Notera att perfekt konjunktiv erhålls om man till perfektstammen fogar ett morfem *-eri-* jämte de allmänna personändelserna: *amaverim, amaveris, amaverit* etc.

IN SCHOLA

Följande text är, med vissa avkortningar, hämtad ur en senantik läsebok för nybörjare.

(1) Mane vigilavi de somno.	(1) mane (adv.) tidigt vígilo 1 vaka, vakna somnus , i M sömn
(2) Accepi a servo cáligas.	(2) accipio, accepi, acceptum 3B ta emot cáliga , ae F sko, stövel
(3) Poposci aquam, me lavi, deposui albam paenulam.	(3) posco, poposci , - 3 fodra, begära lavo, lavi, lavatum 1 tvätta, depóno, depósui, depósitum 3, lägga ned, taga av albus, a, um vit paenula , ae F nattskjorta
(4) Accepi vestimenta.	(4) vestimentum , i N klädnad, pl. kläder
(5) Processi de cubículo cum paedagógo.	(5) procedo, processi, processum 3 gå fram, gå ut cubículum , i N sovrum paedagógus , i M ledsagare (till skolan)
(6) Matrem salutavi et sic descendi de domo.	(6) matrem (3:e dekl., ack.) salúto 1 hälsa på, säga farväl till sic så descendo, descendi, descensum 3 gå ner, ge sig i väg de domo hemifrån
(7) Abii in scholam, dixi: 'Ave magister!'	(7) ábeo, ábii, ábitum, abíre (oregelb) gå i väg ave, avete var hälsad(e) dico, dixi, dictum 3 säga
(8) Magister resalutavit: 'Avéte discipuli!'	(8) resalúto 1 hälsa tillbaka discípulus , i M elev
(9) Ego dictatum excepi et interrogatus respondi.	(9) dictatum , i N dikterat stycke excipio, excepi, exceptum 3B ta emot, här fritt: 'skriva ned' intérrogo 1 tillfråga respondeo, respondi, responsum 2 svara
(10) Ut ea egimus, magister nos dimisit ad prandium.	(10) ut (med ind.) så snart som, då ago, egi, actum 3 göra; egimus på sv. hade gjort dimitto, dimisi, dimissum 3 skicka i väg prandium , i N lunch
(11) Dimissus veni domum.	(11) domum (riktningsack.) hem
(12) Accepi panem cándidum, olivas, caseum.	(12) panem (3:e dekl., ack.) bröd cándidus, a, um vit caseus , i M ost, ty. Käse
(13) Bibi aquam frígidam.	(13) bibo, bibi , - 3 dricka frígidus, a, um kall
(14) Redii in scholam.	(14) rédeo, rédii, réditum, redíre (oregelb) gå tillbaka

Uppgift 1 Böj perfekt indikativ (sex former) av a) *scribo* 3 skriva, b) *terreo* 2 skrämma, c) *ago* 3 handla!

Uppgift 2 Skriv upp de perfektformerna som du finner i detta stycke!

FABELDJURET BASILISKEN

Redan under antiken berättades om ett fabeldjur som kallades basilisk. I en skrift av naturhistorikern Plinius d. ä. (död 79 e.Kr.) sägs att basiliken är en oerhört stor orm, som dödar med sin blick och med sin väldiga stämma jagar allt levande bort ur sin närhet (jfr de fossila dinosaurierna, urtidsödlorna, 'drakarna'). Det kan nämnas att basilisk på 1600-talet var namnet på en jättekanon som kunde skicka iväg kulor på uppåt 100 kilo. Följande berättelse är hämtad ur Gesta Romanorum. I folktron möter uppfattningen att man kan förgöra troll och häxor med deras spegelbild.

<p>(1) Alexander domínium universi mundi hábuit.</p> <p>(2) Áccidit semel quod magnum exércitum collégit et óppidum circúmdedit.</p> <p>(3) Et in eo loco viros multos sine plaga amísit.</p> <p>(4) Cum id mirum videbat-ur, philósophos ad se vocavit et dixit éis:</p> <p>(5) 'O, philósophi, quómodo potest hoc esse, quod súbito sine plaga viri mei óbeunt?'</p> <p>(6) Et philósophi dixerunt: 'Mirum non est.</p> <p>(7) Est enim basiliscus super murum óppidi; viri, cum eum vident, inficiúntur et óbeunt.'</p> <p>(8) Dixit Alexander: 'Quale remedium est contra basiliscum?'</p> <p>(9) Ei dixerunt: 'Pone speculum elevatum inter exércitum et murum ubi est basiliscus.</p> <p>(10) Cum in spéculum respexit, reflexus eius ad eum ipsum redit et sic erit necatus.'</p> <p>(11) Et eo modo viri Alexandri basiliscum necavérunt.</p>	<p>(1) domínium, i N makt, välde universus, a, um hel mundus, i M värld</p> <p>(2) áccido, áccidi 3 hända; <i>áccidit quod</i> det hände att semel en gång exércitus (4 dekl.) här cólligo, collégi, collectum 3 samla circúm-do, circúm-dedi, circúm-datum 1 omge, belägra</p> <p>(3) locus, i M plats plaga, ae F slag, sår amítto, amísi, amissum 3 förlora</p> <p>(4) cum (tidskonjunktion) då mirus, a, um underlig suffixet -ur = passivsuffix philósophus, i M lärd man voco 1 kalla dico, dixi, dictum 3 säga</p> <p>(5) quómodo hur hoc det quod här 'att' súbito (adv.) plötsligt óbeunt 3:e pers. plur. av <i>ób-eo, ob-ire</i> gå emot döden, dö</p> <p>(7) super (prep. m. ack.) över, 'på' in-fício, in-féci, in-fectum 3 förgifta, jfr <i>infektera</i> (av perfektparticipstammen!)</p> <p>(8) qualis, e (böjs efter 3:e dekl.) hurudan remedium, i N botemedel contra (prep. m. ack.) mot</p> <p>(9) ei dat. sing. pono, posui, positum 3 sätta, ställa spéculum, i N spegel elevátus, a, um högt upphöjd ubi där</p> <p>(10) re-spício, re-spexi, re-spectum 3 se (tillbaka) på re-flexus (4 dekl.) spegelbild red-it 3:e pers. sing. av <i>red-ire</i> gå tillbaka, återvända erit "skall bli"(fut. av <i>esse</i>) neco 1 döda</p> <p>(11) modus, i M sätt</p>
--	---

*Alexander, dri M. Under medeltiden hade Alexander den store blivit en sagokung och huvudperson i en mängd berättelser.

MARTIALIS OCH EPIGRAMMET

Martialis befann sig i Rom när kejsarna Titus (79-81 e. Kr.) och Vespasianus (81-96) regerade. Han levde där ett fritt bohèmliv, som gav honom tillfälle att komma i kontakt med personer av de mest skilda slag. I Martialis' författarskap blir epigrammet (elegiskt distikon) en form för satirisk skildring av olika människotyper som han mötte i storstaden. Hans raljerande skämt gällde inte några bestämda personer utan människors lyten. Det är skälet till att han använder fiktiva namn när han kritiserar och verkliga namn då han berömmar.

Det lilla formatet, som Martialis valt för sin poesi, fordrade en stor konst. Det knappa utrymmet krävde raffinerat detaljarbete och slagfärdighet. Versmåtten för flertalet dikter är elegiskt distikon (verspar bestående av en hexameter och en pentameter). Bernhard Elis Malmströms 'Angelica' får illustrera:

Så'g mig, du do'ftande vi'nd, som da'nsar i frö'jd över få'ltet,
så'g du min li'lja? O, så'g! || Så'g du min ro'dnande ro's?

VII:3 Pontilianus skrifter

Versmåtten för denna och följande dikter är elegiskt distikon

Cur non mitto meos tibi, Pontiliane, libellos?

Ne mihi tu mittas, Pontiliane, tuos.

Pontilianus var tydligen en av de många dussinpoeter från vilkas alster Martialis ville förskonas **cur** varför **mitto, misi, missum** 3 sända **libellus, i** M bok, skrift, jfr *liber, libri* **ne . . . mittas**' för att du inte skall sända'; *ne* (för att . . . inte) inleder avsiktsbisats vars konjunktiv (presens konjunktiv bildas med ett suffix *-a-*) skall återges med 'skall', jfr konjunktiv, sjunde avdelningen

Varför ger jag dig ej mina skrifter, Pontilianus?

Blott av rädsla att då || dina i gengåva få. (H. Strömberg)

II:38 En snyting med snärt

Martialis hade en vingård vid Nomentum (ager Nomentanus) två mil nordost om Rom.

Quid mihi reddat ager, quaeris, Line, Nomentanus?

Hoc mihi reddit ager: te, Line, non video.

quaero, quaesivi, quaesitum 3 fråga - Martialis vitsar på verbet **reddo, reddidi, redditum** 3 som utöver grundbetydelsen 'ge tillbaka' kan betyda både 'avkasta' och 'ge en förmån' **quid . . . reddat** 'vad avkastar?'; *quid* inleder en indirekt frågesats vars konjunktiv (presens konjunktiv bildas med ett suffix *-a-*) inte återges, jfr konjunktiv, sjunde avdelningen **Line** vokativ av *Linus* **hoc** detta

Vad min lantgård mig ger i Nomentum, undrar du, Linus.

Detta mig gården ger: || att jag dig, Linus, ej ser. (H. Strömberg)

I:64 Den självgoda

Versmått för denna dikt heter elvastaving. Vid läsning av latinsk vers utstöts i vissa situationer *e* i *es* och *est*.

<p>Bella (e)s, novimus, et puella, verum (e)st, et dives, quis enim potest negare? Sed cum te nimium, Fabulla, laudas, nec dives neque bella nec puella (e)s.</p>
<p>bellus, a, um vacker nosco, novi, notum 3 lära känna, förstå puella, ae F ung (flicka) verus, a, um sann dives (adj. 3 dekl.) rik quis vem (nom., frågande pron.) enim nämligen nego 1 förneka te dig (själv) nimum alltför mycket nec ... neque ... nec varken ... (eller) ... eller</p>

*Ung och rik och behaglig att betrakta
är du visst – vem förnekar klara fakta?
Men när själv du ditt lov, Fabulla, sjunger,
ingen ser, att du rik och skön och ung är.* (H. Strömberg)

I:38. Vem är författaren?

Under kejsarstyret hade den romerska aristokratin ingen möjlighet till en politisk karriär. Författaräran blev i stället så mycket mer eftertraktad. En succè vid en recitationsafton, då man läste upp sina egna dikter, kunde ge glans och ära åt det egna namnet. Begäret efter ett författarnamn kunde ibland fresta till stöld eller köp av andras dikter . . .

<p>Quem recitas, meus est, o Fidentine, libellus. Sed male cum recitas, incipit esse tuus.</p>
<p>Ordna: <i>libellus, quem recitas, est meus</i> M quem relativt pron. 'som' (sing. ack. mask. 3 dekl.) recito 1 recitera, läsa upp Fidentine vokativ cum (tidskonjunktion) då male (adv. till <i>malus, a, um</i>) illa incipio, incépi, inceptum 3B börja</p>

*Boken, som du läser upp, Fidentinus, är min, men du läser
illa: på detta sätt || får du föfarrätt.* (H. Strömberg)

I:32 Jag gillar dig inte . . .

<p>Non amo te, Sabidi, nec possum dicere quare. Hoc tantum possum dicere: non amo te.</p>
<p>Sabidi vokativ av <i>Sabidius</i> (ändelsen <i>-e</i> har förlorats) nec och inte, ej heller quare varför hoc detta tantum blott, bara. Observera tekniken med upprepning av diktens början i dess slut!</p>

Jfr: *I do not love you, Dr Fell, but why, I cannot tell.*

But this I know full well: I do not love you, Dr Fell. (oxfordstudent)

Uppgift 3

Böj dels presens indikativ, dels perfekt indikativ av *reddo*, *reddidi*, *redditum* 3 ge tillbaka!

Uppgift 4

Böj *sum* i a) presens indikativ, b) imperfekt indikativ, c) imperfekt konjunktiv!

Uppgift 5

Beskriv hur perfektstammen har bildats för följande verb: a) *déspero desperavi, desperatum* 1 misströsta, b) *dico, dixi dictum* 3 säga, c) *do, dedi, datum* 1 ge, d) *inficio, inféci, infectum* 3B förgifta!

Pluskvamperfekt indikativ och konjunktiv

Ett verb måste kunna ange tiden för handlingen. I svenskan säger vi 'jag kallar' (presens), 'jag kallade' (imperfekt eller preteritum), 'jag har kallat' (perfekt), 'jag hade kallat' (pluskvamperfekt), 'jag kommer att/skall kalla' (futurum simplex), 'jag kommer att ha/skall ha kallat' (futurum exaktum). 'Har', 'hade', 'kommer att/skall' och 'jag kommer att ha /skall ha' är hjälpverb.

Latinet har inte som svenskan hjälpverb för perfekt, pluskvamperfekt, futurum och futurum exaktum utan lägger olika tempussuffix till verbstammen. Vi skall här ta upp tempus- och modussuffixen för pluskvamperfekt (suffixen för presens konjunktiv samt futurum behandlas i sjunde avdelningen).

Tempus- resp. modussuffixen i pluskvamperfekt indikativ och konjunktiv är -era- och -isse-:

vocav-i	perfekt indikativ	jag har kallat/jag kallade
vocav-<u>era</u>-m	pluskvamperfekt indikativ	jag hade kallat
vocav-<u>isse</u>-m	pluskvamperfekt konjunktiv	jag hade kallat/jag skulle ha kallat (det senare i vissa fall)

EXERCITIUM

(1) Fabulam audiver<u>átis</u>.	(1) fabula, ae F historia, berättelse, saga audio 4 höra
(2) Navem émer<u>am</u>.	(2) navis, is F fartyg, båt emo, emi, emptum 3 köpa
(3) Cum domum ad vos venissem, donum dedi.	(3) domum (riktningsack.) hem do, dedi, datum 1 ge
(4) Vos visitáver<u>am</u>.	(4) vísito 1 besöka

(5) Vendider<u>á</u>tis villam.	(5) vendo, véndidi, vénditum 3 sälja villa , ae F lantegendom
(6) Cum villam vendid<u>iss</u>ént, emigraverunt.	(6) é-migro 1 flytta utomlands
(7) In Siciliam ín<ul style="list-style-type: none">u lam advéneramus.	(7) ínsula , ae F ö ad-venio, ad-veni, ad-ventum 4 komma till
(8) De vita desperá<u>u</u>eram.	(8) dé-spero 1 misströsta

Perfekt infinitiv

Perfekt infinitiv (t. ex. ´att ha kallat´) bildas genom tillägg av suffixet *-isse* till perfektstammen. Som en minnesregel kan man säga att perfekt infinitiv ser ut som pluskvamperfekt konjunktiv utan personändelse!

amavisse	terruisse	scripsisse	egisse
att ha älskat	att ha förskräckt	att ha skrivit	att ha handlat

Ackusativ med infinitiv

Satsförkortningen ackusativ med infinitiv förekommer i svenskan: Jag såg henne (ackusativ) komma (infinitiv). I en latinsk ackusativ med infinitiv är subjektsdelen ofta ett substantiv eller ett pronomen i ackusativ och predikatsdelen en infinitiv, t. ex. *Audio te cánere* ´Jag hör dig sjunga´ (alternativt: ´Jag hör att du sjunger´). Satsförkortningen ackusativ med infinitiv är mer vanlig i latinet än i svenskan.

Ackusativ med infinitiv möter i latinet efter bl. a. sägeverb (t.ex. *dico* 3 säga) och förnimmelseverb (t.ex. *video* 2 se). Man får då återge den latinska satsförkortningen med en svensk att-sats, där den latinska ackusativen blir subjekt och den latinska infinitiven predikat:

<i>Puto me recte facere.</i>	Jag anser mig göra rätt/att jag gör rätt.
<i>Putabas te recte facere.</i>	Du ansåg dig göra rätt/att du gjorde rätt.
<i>Putamus nos recte fecisse.</i>	Vi anser oss ha gjort rätt/att vi har gjort rätt.
<i>Putabatis vos recte fecisse.</i>	Ni ansåg er ha gjort rätt/att ni hade gjort rätt.

Latinsk presens infinitiv kommer vid översättning att ersättas av presens indikativ, om det styrande verbet står i presens (jag **anser** att jag **gör** rätt), och av imperfekt indikativ om det styrande verbet står i imperfekt/perfectum historicum (du **ansåg** att du **gjorde** rätt). På samma sätt kommer perfekt infinitiv att ersättas av perfekt indikativ, om det styrande verbet står i presens (vi **anser** att vi **har gjort** rätt), och av pluskvamperfekt indikativ om det styrande verbet står i imperfekt/perfectum historicum (ni **ansåg** att ni **hade gjort** rätt). Presens infinitiv innebär en handling som är samtidig med det styrande verbet, perfekt infinitiv en handling som föregår det styrande verbet.

EXERCITIUM

(1) Credébas púerum aegrum fuisse.	(1) credo, crédidi, créditum 3 trosum, fui, esse vara aeger, ra, rum sjuk
(2) Aeneas narravit Troiam arsisse.	(2) ardeo, arsi, arsum 2 brinna
(3) Video te captivos dimittere.	(3) captívus, i M fånge dimitto, dimísi, dimissum 3 släppa
(4) Audivi te captivos dimisisse.	

MARTIALIS

I:47 Läkarna – ett skrå som även Molière skämtade om

I Rom under kejsartiden skulle man helst undvika att bli sjuk. Någon regelrätt sjukvård fanns inte. Myndigheterna kontrollerade sällan de skaror av mer eller mindre kunniga läkare, kvacksalvare, undergörare och bedragare som fanns.

Nuper erat medicus, nunc est vespillo Diaulus; quod vespillo facit, fecerat et medicus.
nuper nyligen Diaulus subjekt till <i>erat</i> och <i>est vespillo</i> , ónis M (3 dekl.) likbärare quod det som facio, feci, factum 3B göra; på rad 2 är <i>vespillo</i> och <i>medicus</i> predikativa attribut ('(så)som'. . .) et (= etiam) även

När Diaulus, som förr var läkare, likbåren gripit, Har han blott titel bytt, || yrket är långtifrån nytt. (H. Strömberg)

IX:15 Giftblanderskan

Den som reste en gravmonument, satte ofta ut sitt namn kombinerat med ordet *fecit*. I detta lilla ord lägger Martialis här in en dubbel betydelse. Genom Augustus' äktenskapslagar hade antalet äktenskap ökat starkt men de upplöstes å andra sidan med oerhört lättsinne. Martialis antyder här att skilsmässorna inte alltid framkallades på laglig väg . . .

Inscripsit tumulis septem scelerata virorum se fecisse Chloë. Quid pote simplicius?
inscribo, inscripsi, inscriptum 3 skriva in, hugga in túmulus, i M gravvård scelerátus, a, um brottslig se sig, dvs 'att hon' (subjektsackusativ i en ack. m. inf.) facio, feci, factum 3B göra, åstadkomma (gravmonumentet eller dödsfallet?) quid vad pote (est) = potest; <i>esse</i> underförstått simplicius adverb får i komparativ suffixet -ius (av <i>simplex, simplicis</i>) mer oppriktigt

Chloë på sju monument över bortgångna männen lät rista: 'Chloë har utfört det.' || Tänk vilken oppriktighet! (H. Strömberg)

Uppgift 6

Översätt till latin: Martialis säger att den där kvinnan har dödat många män.

Uppgift 7

Repetera samtliga pronomen som tas upp i kursens tredje avdelning!

SAMMANFATTNING**Tempus- och modussuffix**

i presens indikativ samt imperfekt indikativ och konjunktiv

i perfekt indikativ samt pluskvamperfekt indikativ och konjunktiv

voco	presens indikativ	jag kallar
voca-<u>ba</u>-m	imperfekt indikativ	jag kallade
voca-<u>re</u>-m	imperfekt konjunktiv	jag kallade/skulle kalla (det senare i vissa fall)
vocav-<u>i</u>	perfekt indikativ	jag har kallat/jag kallade
vocav-<u>era</u>-m	pluskvamperfekt indikativ	jag hade kallat
vocav-<u>isse</u>-m	pluskvamperfekt konjunktiv	jag hade kallat/jag skulle ha kallat (det senare i vissa fall)

Perfekt indikativ. Perfekt infinitiv

Suffixen i perfekt indikativ är desamma oavsett hur perfektstammen är bildad:

aud-i-re höra	aper-i-re öppna	sent-i-re märka	ven-i-re komma
audi- v-	aper- u-	sens- (sent- s-)	ve* n-
<i>Perfekt indikativ</i>			
audí- v-i	apér- u-i	sens- i	ven- i
audi- v-ísti	aper- u-ísti	sens- ísti	ven- ísti
audí- v-it	apér- u-it	sens- it	ven- it
audí- v-imus	aper- ú-imus	séns- imus	vén- imus
audi- v-ístis	aper- u-ístis	sens- ístis	ven- ístis
audi- v-érunt	aper- u-érunt	sens- érunt	ven- érunt
<i>Perfekt infinitiv</i>			
audi- v-isse	aper- u-isse	sens- isse	ven- isse
att ha hört	att ha öppnat	att ha märkt	att ha kommit

*långt e i perfektstammen genom avljud; presensstammen har kort e.

Uppgift 8

Skriv ned temat för följande verb:

a) <i>facio</i> 3B göra	f) <i>video</i> 2 se
b) <i>capio</i> 3B ta	g) <i>mitto</i> 3 skicka
c) <i>accipio</i> 3B motta	h) <i>procedo</i> 3 gå fram
d) <i>habeo</i> 2 ha	i) <i>respondeo</i> 2 svara
e) <i>pono</i> 3 sätta, ställa	j) <i>venio</i> 4 komma